

УДК 343.13(477)

Фоміна Тетяна Григорівна

*Доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ОБОВ'ЯЗКИ, ЩО ПОКЛАДАЮТЬСЯ НА ОСОБУ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Fomina T. H. Duties Imposed on a Person during Applying a Preventive Measure

Abstract. The author of the article has studied the procedural nature of the duties imposed on a suspect, accused of applying a preventive measure not related to detention, namely, such duties as to arrive at a designated official with the prescribed periodicity; not to leave the settlement without the permission of an investigator, prosecutor or court; to notify an investigator, prosecutor or court of a change of place of residence and / or place of work; not to attend places designated by an investigating judge or court; to undergo treatment for narcotic or alcohol dependence; to wear electronic control device and other responsibilities.

Key words: *preventive measures; personal commitment; personal guarantee; pledge; home arrest; duties of a suspect, an accused.*

Вступ

На сучасному етапі розвитку кримінального процесу дослідження інституту запобіжних заходів викликає особливий інтерес з огляду на те, що КПК України 2012 року вніс суттєві зміни у регламентацію даного правового явища. Відповідно до ст. 176 КПК України до запобіжних заходів, належать: 1) особисте зобов'язання; 2) особиста порука; 3) застава; 4) домашній арешт; 5) тримання під вартою; 6) затримання як тимчасовий запобіжний захід. Крім того, у ст. 493, 508, 583, 584 КПК України передбачено спеціальні запобіжні заходи, що можуть застосовуватись до певної категорії правопорушників, статус яких обумовлено віком, психічним станом, або пов'язано із екстрадицією.

Відповідно до вимог ч. 5 ст. 194 КПК України на підозрюваного, обвинуваченого під час застосування запобіжного заходу не пов'язаного із триманням під вартою, можуть покласти певні обов'язки. Специфіка даних обов'язків полягає в тому, що вони

можуть застосовуватися як під час особистого зобов'язання, так і під час застосування інших запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою, а саме під час обрання особистої поруки, застави, домашнього арешту, передання під нагляд, передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом

Стан дослідження проблематики

Питання процесуального порядку застосування запобіжних заходів у різні часові періоди досліджували такі вчені, як С. І. Вікторовський, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевий, М. В. Давидов, О. Ф. Кістяковський, В. М. Корнуков, Ф. М. Кудін, П. І. Люблінський, І. А. Петрухін, М. М. Полянський, В. В. Рожнова, В. М. Тертишник, Н. В. Ткачова, А. Я. Хитра, О. Г. Шило та інші. Разом з тим, більшість праць присвячено дослідженню сутності запобіжних заходів, розкриттю процесуального порядку їх застосування. Питання щодо вивчення сутності обов'яз-

ків, визначених у ч. 5 ст. 194 КПК України, окремо не досліджувались.

З огляду на вищевказане, метою статті є дослідження процесуальної сутності обов'язків, що можуть покладатися на підозрюваного, обвинуваченого у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою.

Виклад основного матеріалу

Першим обов'язком, який може бути накладений на підозрюваного, обвинуваченого, це *обов'язок прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю* (п. 1 ч. 5 ст. 194 КПК України). Слідчий суддя, суд може зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого прибувати як до слідчого, прокурора, так і до суду. Аналіз законодавчого формулювання даного обов'язку спонукає до питання про яку періодичність йде мова? І чи потрібно слідчому, прокурору, слідчому судді, суду, щоб особа прибувала із певною періодичністю (наприклад, один раз на тиждень)? Для відповіді на це питання слід звернутись до судової практики.

Вивченням матеріалів кримінального провадження встановлено, що слідчі судді, суді в ухвалі про застосування запобіжних, як правило, покладають на підозрюваного, обвинуваченого обов'язок — прибувати до слідчого, прокурора, суду за кожною вимогою, а не з певною періодичністю [1–3]. І це є цілком логічним, оскільки службовій особі потрібно, щоб підозрюваний, обвинувачений прибував за викликом, зокрема, для проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій.

Хоча у виключних випадках слідчі судді, суді покладають на підозрюваного, обвинуваченого обов'язок прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю. Так, наприклад 5.04.2018 р. прокурор відділу прокуратури Тернопільської області звернувся до слідчого судді із клопотанням про продовження строку обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК Украї-

ни щодо підозрюваного ОСОБА_2. Слід вказати, що особі у даному кримінальному провадженні повідомлено про підозру ще 2.12.2016 р. і застосовано до нього запобіжний захід у виді застави із визначенням обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України. Протягом півтора року досудове розслідування неодноразово зупинялось у зв'язку з наявною необхідністю виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, після чого відновлювалось. Отже, в ухвалі про продовження строку дії покладених обов'язків слідчий суддя поклав на підозрюваного ОСОБА_2 один із таких обов'язків, як з'являтися до слідчого у кримінальному провадженні кожного п'ятого понеділка починаючи з дня постановлення ухвали [4]. На даному прикладі бачимо, що у практичній діяльності трапляються випадки, коли покладення обов'язку на підозрюваного, обвинуваченого прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю здійснюється не лише для забезпечення участі особи у процесуальних діях, а й для унеможливлення його переховування від органів досудового розслідування та суду.

Покладення даного обов'язку є актуальним, коли досудове розслідування здійснюється тривалий час і за участю підозрюваного, можливо, здійснено вже необхідні слідчі (розшукові) дії, проте не здійснено інших процесуальних дій. І тому з метою запобігання спробам підозрюваного переховуватися від органів досудового розслідування на нього може бути покладено обов'язок прибувати до слідчого, наприклад, один раз на тиждень.

Дослідження даного обов'язку зумовлює нас також зупинитись на змісті ч. 5 ст. 194 КПК України, де визначено, що «... слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду

або до іншого визначеного органу державної влади...». Таке формулювання, на нашу думку, є термінологічно некоректним, оскільки, по-перше, не зрозуміло, що являється у процесуальному значенні «вимогою». Адаже, у законі передбачено, що особа повинна прийти до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду у разі її виклику, здійсненого у порядку, передбаченому ст. 135 КПК України. «Вимога» службової особи як процесуальна дія у законі не визначена. Отже, ми вважаємо, що у такому випадку мова повинна йти про обов'язок прибувати за викликом службової особи, а не на її вимогу.

По-друге, у змісті вказаної норми передбачається обов'язок «прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади». У даному разі не зрозуміло, який це орган державної влади? Оскільки під час кримінального провадження особа може прибувати лише до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

По-третє, слід розібратись як корелюється між собою зобов'язання, визначене у абз. 1 ч. 5 ст. 194 КПК України (прибувати за кожною вимогою) і обов'язок, передбачений п. 1 ч. 5 ст. 194 КПК України (прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю). У першому випадку мова фактично йде про обов'язок підозрюваного, обвинуваченого прибувати за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. З метою виконання даного зобов'язання особа повинна бути належним чином викликана, у зв'язку з чим має існувати підтвердження отримання підозрюваним, обвинуваченим повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом. У другому випадку, тобто у разі покладення обов'язку прибувати із встановленою періодичністю, підозрюваному, обвинуваченому слід з'являтися до службової особи незалежно від її виклику. У такому випадку до слідчого, прокуро-

ра, слідчого судді, суду слід з'являтися не з метою участю у процесуальних діях, а, фактично, з метою його контролю.

З урахуванням вказаного, з метою більш точного законодавчого формулювання обов'язків особи під час застосування до неї запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою, вважаємо, що зі змісту ч. 5 ст. 194 КПК України слід виключити формулювання «... зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади...». Крім того, необхідно уточнити положення п. 1 ч. 5 ст. 194 КПК України, де визначити обов'язок підозрюваного, обвинуваченого прибувати до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду за викликом та, у разі необхідності, із встановленою періодичністю.

Другим зобов'язанням, що може бути покладено на підозрюваного, обвинуваченого у зв'язку із застосуванням до нього запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, є обов'язок *не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду* (п. 2 ч. 5 ст. 194 КПК України). Як справедливо наголошується у науковій літературі, кожна свобода має свою межу, яка не дає їй змоги перетворитися на свавілля. Закріплена у законі межа свободи, яка є рівною для всіх, може бути звужена для певних осіб, що є, за загальним правилом, наслідком учинення ними протиправної поведінки [5, с. 53].

Зауважимо, що вказаний обов'язок здебільшого стосується обмеження, передбаченого у ст. 33 Конституції України, права на свободу пересування та вільного вибору місця проживання і права вільно залишати територію України. Разом з тим, в Основному Законі наголошується що дане право може бути обмежено лише у випадках, встановлених законом. Крім того, міжнародними нормативно-правовими ак-

тами також передбачена можливість обмеження права особи на свободу пересування. Зокрема, у ч. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р. зазначено, що кожна особа може бути піддаватися таким обмеженням, що обумовлено законом виключно з метою забезпечення визнання і поваги прав та свобод інших та задоволення справедливих вимог моралі, суспільного порядку й загального добробуту в демократичному суспільстві. У ч. 3 ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. визначено, що право на вільне пересування і свобода вибору місця проживання не можуть бути об'єктом ніяких обмежень, крім тих, які передбачено законом, які є необхідними для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших. Можливість обмеження вказаних прав передбачена у положеннях й інших міжнародних документах, зокрема у ч.ч. 3 і 4 ст. 2 Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, міжнародні нормативно-правові акти передбачають можливість обмеження права особи на свободу пересування. Однак засоби такого обмеження визначаються національним законодавством конкретної держави. У зв'язку з тим, слід наголосити, що, встановлюючи даний обов'язок для підозрюваного, обвинуваченого, слідчий суддя, суд, діючи відповідно до положень національного законодавства, фактично забезпечує виконання завдань кримінального провадження.

Слід звернути увагу, що законом не передбачено право слідчого, прокурора при ініціюванні питання про застосування запобіжного заходу і слідчого судді, суду при вирішенні цього питання визначати особі конкретне місце проживання на період здійснення кримінального провадження. У КПК Укра-

їни лише передбачено право службових осіб надати дозвіл або заборонити підозрюваному, обвинуваченому відлучитися із місця проживання чи перебування. У такому випадку йде мова про обмеження право на пересування з того місця, яке самостійно обрано особою. У судовому рішенні також може бути закріплена заборона для підозрюваного, обвинуваченого залишати постійне чи тимчасове місце проживання в конкретний проміжок часу.

У зв'язку з тим, слід розрізняти місце постійного проживання та тимчасового перебування підозрюваного, обвинуваченого. Місцем постійного проживання особи є жила приміщення, що придатне для проживання в ньому. Це може бути житловий будинок, квартира, гуртожиток, службове приміщення, притулок, яке знаходиться у відповідному населеному пункті, за певною адресою. У такому випадку це може бути приміщення, де підозрюваний, обвинувачений проживає як власник або по договору найму (оренди) житлового приміщення чи на інших підставах, визначених законодавством України. Місцем тимчасового проживання особи слід вважати місце фактичного перебування підозрюваного, обвинуваченого у відрядженні, відпустці, на лікуванні, у санаторії, в готелі та іншому подібному приміщенні.

З метою уточнення місця, в якому підозрюваний, обвинувачений повинен знаходитись під час здійснення кримінального провадження, слідчий суддя, суд в своєму рішенні повинні вказати за межі якого населеного пункту забороняється відлучатися особі без дозволу. Вивченням матеріалів кримінального провадження встановлено, що слідчі судді, як правило, вказують саме населений пункт, в якому зареєстрований, проживає чи перебуває підозрюваний, обвинувачений, і який йому забороняється покидати (наприклад, ухвалою Калуського міськрайонного суду Івано-

Франківської області від 15.05.2018 р. на підозрюваного ОСОБА_2 накладено обов'язок не відлучатися із м. Калуша Івано-Франківської області без дозволу слідчого, прокурора або суду [6]; ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 23.04.2018 р. на підозрюваного ОСОБА_1 накладено обов'язок не відлучатися з м. Краматорськ Донецької області без дозволу слідчого, прокурора, або суду [7].

Зауважимо, що покладення обов'язку не відлучатися із населеного пункту лише обмежує, проте не повністю позбавляє підозрюваного, обвинуваченого конституційного права на свободу пересування. Особі дозволяється самостійно переїжджати в межах населеного пункту, в якому знаходиться його місце постійного проживання чи тимчасового перебування.

Натомість, тривала відсутність підозрюваного, обвинуваченого за адресою проживання чи перебування без повідомлення про це відповідному органу, за справедливим зауваженням А. П. Слободзян, вважається порушенням виконання особистого зобов'язання [8, с. 209].

Дозвіл відлучитися з населеного пункту, підозрюваний, обвинувачений може отримати у виключних випадках, наприклад, у разі смерті близьких родичів чи членів сім'ї, у зв'язку із професійною діяльністю тощо. Зрозуміло, що у разі виникнення необхідності покинути населений пункт підозрюваний, обвинувачений повинен завчасно повідомити слідчого, прокурора або суддю, оскільки кожен виїзд повинен бути узгоджений із особою, яка здійснює кримінальне провадження.

Аналізуючи питання дотримання обов'язку не відлучатися із населеного пункту, в якому підозрюваний, обвинувачений зареєстрований, проживає чи перебуває без дозволу, виникає запитання — яка форма отримання дозволу від слідчого, прокурора або суду? Дане питання законодавцем чітко не врегу-

льовано. У зв'язки з тим, вважаємо, що дозвіл повинен бути оформлений лише письмово. Враховуючи положення ст. 110 КПК України, слідчий, прокурор може своє рішення про надання дозволу підозрюваному, обвинуваченому покинути населений пункт на певний проміжок часу оформити у формі постанови, а суд — у формі ухвали. У такій постанові, ухвалі слід відобразити причини покидання підозрюваним, обвинуваченим населеного пункту; місце, куди виїжджає особа; час її прибуття. З метою належного забезпечення виконання обов'язку підозрюваний, обвинувачений повинен повідомити слідчого, прокурора, суд про своє пересування та факт повернення до населеного пункту, в якому зареєстрований або проживає.

У разі прийняття слідчим, прокурором, судом рішення про відмову у наданні дозволу покинути населений пункт на певний проміжок часу, слід ще раз попередити підозрюваного, обвинуваченого про негативні наслідки невиконання покладених на нього обов'язків. Інформування про можливість застосування більш суворого запобіжного заходу певною мірою впливає на підозрюваного, обвинуваченого та оказує психологічний вплив, чим спонукає його виконувати зобов'язання.

Третім обов'язком, який може бути покладений на підозрюваного, обвинуваченого у зв'язку із застосуванням до нього запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, є *обов'язок повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи* (п. 3 ч. 5 ст. 194 КПК України). За задумом законодавця, підозрюваний чи обвинувачений не повинен отримувати дозвіл на зміну адреси проживання. Особа повинна лише повідомити слідчого, прокурора, суддю про зміну свого місця проживання чи роботи. Форма повідомлення може бути як усною так і письмовою. Разом з тим, у разі зміни місця проживання чи робо-

ти, вважаємо, що підозрюваний, обвинувачений повинен надати копії документів, що свідчать про даний факт.

Утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом також може бути покладено на підозрюваного, обвинуваченого як обов'язок згідно п. 4 ч. 5 ст. 194 КПК України. Слід зауважити, що не всі науковці погоджуються із законодавцем у закріпленні такого обов'язку. Зокрема, на переконання О. Бондаренко, це є порушення права особи на свободу спілкування, зазначеного у ст. 34 Конституції України. На законодавчому рівні не встановлено критеріїв для визначення кола осіб, з якими суд або слідчий суддя має право обмежити спілкування обвинуваченого, оскільки зі змісту ст. 194 КПК України не зрозуміло, які особи підпадають під цю норму [9, с. 68-69]. З такою позицією у повній мірі важко погодитися, адже саме слідчий суддя, суд враховуючи усі обставини кримінального провадження повинен визначити, по-перше, необхідність накладання такого обов'язку, і по-друге, перелік осіб, з якими підозрюваному, обвинуваченому слід утримуватися від спілкування та причини за наявності яких покладається таке зобов'язання.

Вивченням матеріалів кримінального провадження встановлено, що іноді слідчі судді покладають даний обов'язок формально. Зокрема ухвалою Дніпровського районного суду м. Дніпропетровська Дніпропетровської області від 23.05.2018 р. на обвинуваченого ОСОБА_3 покладено обов'язок утримуватися від спілкування зі свідками у цьому кримінальному провадженні [10]. У змісті ухвали не обґрунтовано необхідність обмеження у спілкуванні зі свідками, не вказано чи може обвинувачений здійснити на них вплив. Слід вказати, що схожі формулювання у рішенні про застосування запобіжного

заходу використовують й інші слідчі судді, судді [11; 12].

Вважаємо, що більш правильною є практика тих суддів, які вказують конкретну особу, з якою підозрюваному, обвинуваченому слід утримуватися від спілкування. Так ухвалою Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області від 29.05.2018 р. обґрунтовано те, що обвинувачений ОСОБА_2 має можливість здійснювати психологічний тиск на потерпілих та свідків й тому на нього покладено обов'язок утримуватися від спілкування зі свідками ОСОБА_3 — ОСОБА_18, а також потерпілими ОСОБА_19 — ОСОБА_21 [13].

Згідно п. 5 ч. 5 ст. 194 КПК України на підозрюваного обвинуваченого може бути покладено обов'язок *не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом*. Покладання даного обов'язку необхідно обґрунтувати. Крім того, в ухвалі повинні бути конкретизовані місця, які забороняється відвідувати підозрюваному, обвинуваченому. У науковій літературі правильно вказується, що із логіки заборони видається, що такими місцями можуть бути: місце злочину, місце, що може спонукати до злочинних дій, місце проживання або перебування потерпілого, свідка іншого підозрюваного чи обвинуваченого [8, с. 210]. Зокрема, на особу може бути покладено обов'язок не відвідувати розважальні заклади нічні клуби, кафе, бари, паби, ресторани, ігрові автомати.

В окремих випадках на підозрюваного, обвинуваченого може бути покладено *обов'язок пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності* (п. 6 ч. 5 ст. 194 КПК України). Відомо, що алкоголізм і наркоманія є різними боками однієї проблеми — залежності від психоактивних речовин. У зв'язку з тим, на державу покладено обов'язок створити умови для охорони здоров'я кожної людини (ст. 49 Конституції України).

Специфіка вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, пси-

хотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів полягає у тому, що більшу кількість осіб, які їх вчиняють, складають саме особи, що допускають немедичне вживання наркотиків. У зв'язку з тим, розповсюдження та рівень наркоманії як соціально небезпечного захворювання обумовлює потребу застосування заходів медичного характеру щодо осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення або в стані наркотичного сп'яніння, або з метою придбання наркотичних засобів, психотропних речовин для особистого вживання. Таким чином, сутність правообмеження підозрюваного, обвинуваченого внаслідок систематичного вживання алкоголю чи наркотичних засобів полягає у її обов'язку лікування від наркотичної або алкогольної залежності.

У п. 7 ч. 5 ст. 194 КПК України йдеться про необхідність *докладання зусиль до пошуку роботи або до навчання*. Зростання безробіття, що спостерігається останнім часом в нашій державі, зумовило стрімке зростання вчинення корисливих злочинів, зокрема, крадіжок, грабежів, розбоїв. Відповідно, важливо зайняти вільний час підозрюваного, обвинуваченого, оскільки зайнятість особи позитивно впливає на виправлення та можливість запобігання вчинення ним нового кримінального правопорушення. Тому, під час вирішення питання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд повинен встановити, чи працює особа, а у разі якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній — чи навчається. У протилежному випадку, покладення даного обов'язку на особу є доречним.

Виникає питання, чи буде невиконання даного обов'язку свідчити про порушення зобов'язань підозрюваним, обвинуваченим, покладених у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу? Потрібно працювати або лише докласти зусиль для цього? У даному випадку слід виходити з наступного: якщо особа до-

клала зусиль до пошуку до роботи, але ще не працювала, то у такому разі не слід розцінювати це як порушення покладеного обов'язку.

Внаслідок застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, до підозрюваного, обвинуваченого може бути покладений обов'язок *здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну* (п. 8 ч. 5 ст. 194 КПК України). Зауважимо, що відповідно до ст. 2 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21.01.1994 р. документами, що дають право громадянину України на виїзд з України і в'їзд в Україну, є: 1) паспорт громадянина України для виїзду за кордон; 2) дипломатичний паспорт України; 3) службовий паспорт України; 4) посвідчення особи моряка; 5) посвідчення члена екіпажу; 6) посвідчення особи на повернення в Україну (дає право на в'їзд в Україну).

Покладення даного обов'язку на підозрюваного, обвинуваченого обов'язково повинно бути обґрунтовано у судовому рішенні наявністю ризиків, що особа може переховуватись від органів досудового розслідування та суду за межами території України. Разом з тим, у судовій практиці трапляються випадки, коли суддя скасовує відповідний обов'язок. Так, наприклад, 4.01.2018 р. підозрюваний ОСОБА_1 заявив клопотання про скасування додаткового обов'язку у вигляді здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну. Суд врахував те, підозрюваний має постійне місце роботи, а саме: працює водієм вантажного автомобіля транспортної компанії ТОВ «КВАДР ТРАНСПОРТ». Основним видом діяльності зазначеної транспортної ком-

панії є здійснення міжнародного перевезення вантажів. Право виїзду за кордон для підозрюваного є необхідним та таким, що нерозривно пов'язане з виконання службових повноважень виконання трудових обов'язків та отримання заробітку. Крім того, суд врахував те, що підозрюваний ОСОБА_1 виконав вимоги встановлені ухвалою Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області про застосування запобіжного заходу у вигляді застави від 28.11.2017 р. в повному обсязі, у тому числі виконував обов'язок прибувати до слідчого. На підставі цього та інших фактів Ужгородський міськрайонний суд Закарпатської області скасував покладений раніше на ОСОБА_1 обов'язок злати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон [14]. Прийняття такого рішення не суперечить вимогам ст. 201 КПК України щодо можливості слідчого судді, суду за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого скасувати додаткові обов'язки, передбачені ст. 194 КПК України.

Ще одним обов'язком, який може бути покладений на підозрюваного, обвинуваченого є обов'язок *носити електронний засіб контролю* (п. 9 ч. 5 ст. 194 КПК України). Порядку застосування електронних засобів контролю присвячена окрема норма — ст. 195 КПК України. Застосування електронних засобів контролю полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та сигналізувати про спроби особи здійснити такі дії. Електронні засоби контролю застосовуються у порядку, встановленому Наказом МВС України «Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю» від 08.06.2017 № 480.

Слід звернути увагу, що законодавець передбачив можливість накладення даного обов'язку під час застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою. Тобто його покладання, теоретично, можливо як під час обрання до особи особистого зобов'язання, особистої поруки, застави так і домашнього арешту. Разом з тим, вивченням матеріалів кримінального провадження встановлено, що даний обов'язок покладається, у більшості випадків, саме під час застосування домашнього арешту. На такій особливості вказаного виду запобіжного заходу звертає увагу й законодавець у ч. 5 ст. 181 КПК України.

Висновок. З урахуванням вказаного, слід зрозуміти, що на підозрюваного, обвинуваченого під час застосування запобіжного заходу не пов'язаного із триманням під вартою, можуть покладатися такі обов'язки: 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю; 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; 8) злати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; 9) носити електронний засіб контролю.

Процесуальна сутність цих обов'язків полягає у визначенні слідчим суддею, судом певних зобов'язань, які повинен виконувати підозрюваний обви-

нувачений. Вивчення сутності даних обов'язків призвело до розуміння що положення ч. 5 ст. 194 КПК України

потребують удосконалення. У зв'язку з тим, нами запропоновано уточнити положення п. 1 даної норми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ухвала Полтавського районного суду Полтавської області від 22.05.2018 р. по справі № 545/766/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74146238>.
2. Ухвала Залізничного районного суду м. Львова від 12.02.2018 р. по справі № 462/191/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72159755>.
3. Ухвала Рівненського міського суду Рівненської області від 26.12.2017 р. по справі № 569/5691/16-к [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72746058>.
4. Ухвала Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 5.04.2018 р. по справі № 607/5874/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73332232>.
5. Ромовська З. В. Особисті немайнові права фізичних осіб // Українське право. — 1997. — № 1. — С. 47–60.
6. Ухвала Кадуського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 15.05.2018 по справі № 345/1850/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74004861>.
7. Ухвала Краматорського міського суду Донецької області від 23.04.2018 р. по справі № 234/5381/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73992964>.
8. Слободзян А. П. Правообмеження особи

- у зв'язку із застосуванням до неї особистого зобов'язання // Порівняльно-аналітичне право. — 2014. — № 3. — С. 208–211.
9. Бондаренко О. Особисте зобов'язання як форма процесуального забезпечення участі осіб у кримінальному провадженні // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2014. — № 2 (35). — С. 66–70.
10. Ухвала Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 23.05.2018 р. по справі № 209/3738/16-к [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74165193>.
11. Ухвала Херсонського міського суду Херсонської області від 26.03.2018 р. по справі № 766/2570/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72998118>.
12. Ухвала Артемівського міськрайонного суду Донецької області від 10.05.2018 р. по справі № 219/537/2013-к [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74030125>.
13. Ухвала Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області від 29.05.2018 р. по справі № 83/1444/17 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74296593>.
14. Ухвала Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 4.01.2018 р. по справі № 308/23/18 [Електронний ресурс] // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71438294>.

REFERENCES:

1. *Ukhhvala Poltavskoho raionnogo sudu Poltavskoi oblasti vid 22.05.2018 po spravі № 545/766/18* [Ruling of Poltava district Court of Poltava Region dated from May 22, 2018 on the case No. 545/766/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74146238>. [in Ukrainian].
2. *Ukhhvala Zaliznychnoho raionnogo sudu m. Lvova vid 12.02.2018 po spravі № 462/191/18* [Ruling

- of Zaliznychnyi Court of Lviv dated from February 12, 2018 on the case No. 462/191/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72159755>. [in Ukrainian].
3. *Ukhhvala Rivnenskoho miskoho sudu Rivnenskoї oblasti vid 26.12.2017 po spravі № 569/5691/16-k* [Ruling of Rivnenskyi City Court of Rivne Region dated from December 26, 2018 on the

- case No. 569/5691/16-к]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72746058>. [in Ukrainian].
4. *Ukhhvala Ternopolskoho miskraionnogo sudu Ternopolskoi oblasti vid 05.04.2018 po spravi № 607/5874/18* [Ruling of Ternopolskyi Interdistrict Court of Ternopol Region dated from April 05, 2018 on the case No. 607/5874/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73332232>. [in Ukrainian].
5. Romovska Z. V. (1997). *Osobysti nemainovi prava fizychnykh osib* [Personal Non-Property Rights of Individuals]. *Ukrainske pravo* [Ukrainian Law]. 1. P. 47–60. [in Ukrainian].
6. *Ukhhvala Kaluskoho miskraionnogo sudu Ivano-Frankivskoi oblasti vid 15.05.2018 po spravi № 345/1850/18* [Ruling of Kalush Interdistrict Court of Ivano-Frankivsk Region dated from May 15, 2018 on the case No. 345/1850/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74004861>. [in Ukrainian].
7. *Ukhhvala Kramatorskoho miskoho sudu Donetskoi oblasti vid 23.04.2018 po spravi № 234/5381/18* [Ruling of Kramatorsk City Court of Donetsk Region dated from April 23, 2018 on the case No. 234/5381/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73992964>. [in Ukrainian].
8. Slobodzian A. P. (2014). *Pravoobmezhenia osoby u zviazku iz zastosuvanniam do nei osobystoho zavoriazannia* [The Limitation of a Person with the Rights in Regard to the Application of a Personal Obligation]. *Porivnialno-analitychne pravo* [Comparative and Analytical Law]. 3. P. 208–211. [in Ukrainian].
9. Bondarenko O. (2014). *Osobyste zavoriazannia yak forma protsesualnogo zabezpechennia uchasti osib u kryminalnomu provadzheni* [Personal Obligation as a Form of Procedural Provision of Persons Participation in Criminal Proceedings]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy* [Bulletin of the National Prosecution Academy of Ukraine]. 2 (35). P. 66–70. [in Ukrainian].
10. *Ukhhvala Dniprovskoho raionnogo sudu m. Dniprodzerzhynska Dnipropetrovskoi oblasti vid 23.05.2018 po spravi № 209/3738/16-k* [Ruling of Dniprovsk district Court of Dniprodzerzhynsk City of Dnipropetrovsk Region dated from May 23, 2018 on the case No. 209/3738/16-k]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74165193>. [in Ukrainian].
11. *Ukhhvala Khersonskoho miskoho sudu Khersonskoi oblasti vid 26.03.2018 po spravi № 766/2570/18* [Ruling of Kherson City Court of Kherson Region dated from March 26, 2018 on the case No. 766/2570/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72998118>. [in Ukrainian].
12. *Ukhhvala Artemivskoho miskraionnogo sudu Donetskoi oblasti vid 10.05.2018 po spravi № 219/537/2013-k* [Ruling of Artemivsk Interdistrict Court of Donetsk Region dated from May 10, 2018 on the case No. 219/537/2013-k]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74030125>. [in Ukrainian].
13. *Ukhhvala Ochakiivskoho miskraionnogo sudu Mykolaivskoi oblasti vid 29.05.2018 po spravi № 83/1444/17* [Ruling of Ochakov Interdistrict Court of Mykolaiv Region dated from May 29, 2018 on the case No. 83/1444/17]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74296593>. [in Ukrainian].
14. *Ukhhvala Uzhhhorodskoho miskraionnogo sudu Zakarpatskoi oblasti vid 04.01.2018 po spravi № 308/23/18* [Ruling of Uzhhhorod Interdistrict Court of Zakarpattia Region dated from January 04, 2018 on the case No. 308/23/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71438294>. [in Ukrainian].